

Dr hab. Marcin Wlazło, prof. US

Szczecin, 03.09.2024 r.

Uniwersytet Szczeciński

Instytut Pedagogiki

Recenzja

**przygotowana w postępowaniu habilitacyjnym przed komisją habilitacyjną powołaną
przez Senat Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w dniu
19 czerwca 2024 roku w celu przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego
dr Iwony Koniecznej**

Dr Iwona Konieczna jest absolwentką jednolitych studiów magisterskich na kierunku pedagogika specjalna w specjalności pedagogika terapeutyczna i wychowanie przedszkolne, odbytych w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie. Z uczelnią tą związana jest także kariera zawodowa i naukowa Habilitantki, bowiem od roku 2007 jest pracownikiem najpierw Zakładu Pedagogiki Terapeutycznej oraz (od roku 2018) Zakładu Edukacji i Rehabilitacji Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną, natomiast w roku 2012 uzyskała w APS stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki, na podstawie rozprawy, pt. *Subiektywna ocena jakości życia przez dzieci z chorobą reumatyczną*. Równie stała jest początkowa współpraca dr Koniecznej z dr hab. Wandą Hajnicz, prof. APS, będącą promotorką zarówno pracy magisterskiej, jak i doktoratu Habilitantki. Choć w ocenie wniosku w postępowaniu habilitacyjnym, co ma zresztą swoje miejsce w dalszej części niniejszej recenzji, ważne jest odniesienie się do działalności naukowej wykraczającej poza jedną uczelnię, to chciałbym podkreślić pozytywne aspekty konsekwentnego rozwijania zainteresowań badawczych i współpracy zainicjowanych już w okresie studiów. Nie bez znaczenia dla oceny całokształtu późniejszej działalności i dorobku dr Koniecznej jest jej wczesne zaangażowanie naukowe i organizacyjne, na co całkiem słusznie zwrócono uwagę w autoreferacie, podkreślając, m.in. pracę w kole naukowym, a zwłaszcza staż asystencki w trakcie piątego roku studiów. Równie ważna jest spójność obszarów tematycznych i problemów podjętych już w czasach studenckich, a następnie rozwijanych w ramach pracy dydaktyczno-badawczej na stanowisku asystenta i adiunkta. Zwracam na to uwagę, ponieważ wskazane przez Habilitantkę w autoreferacie trzy „obszary naukowo-badawcze własnego dorobku” (s. 19) wykazują taką właśnie spójność, świadczącą zarówno o trwałości wcześniej sformułowanych zainteresowań naukowych, jak i ich wieloletnim rozwijaniu i dokumentowaniu w postaci

kolejnych projektów badawczych i publikacji. W takim właśnie kontekście lokuje książkę dr Koniecznej, przedstawioną jako główne osiągnięcie naukowe.

Ocena głównego osiągnięcia naukowego

Choć książka pt. *Interakcja komunikacyjna dziecka z chorobą przewlekłą i osoby dorosłej w rozmowie zorientowanej na porozumienie* (Konieczna, I. 2023, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogiki Specjalnej) została zgłoszona jako główne osiągnięcie naukowe, to Autorka wymieniła tę pozycję także w ramach dorobku przypisanego do obszaru naukowo-badawczego: „komunikacja interpersonalna w kategoriach procesu rozwojowego, działania społecznego i specjalnych potrzeb” (Autoreferat, s. 34), razem z 8 artykułami naukowymi i 3 rozdziałami w monografiach. Ocena tej pozycji jest zatem również powiązana z opinią na temat całego obszaru dotyczącego wskazanej problematyki.

Niewątpliwe walory poznawcze i praktyczne książki dr Koniecznej, które wynikają z trafnego połączenia podjętej w opracowaniu problematyki z wybraną opcją metodologiczną, a zwłaszcza ramą teoretyczną, służącą pogłębionej interpretacji badań własnych Autorki, muszą – niestety – zostać skonfrontowane z błędami rzeczowymi, które nie powinny pojawić się nie tylko w książce zgłoszonej w postępowaniu awansowym, ale w ogóle w jakiegokolwiek publikacji służącej upowszechnianiu wiedzy naukowej. Błędy są częścią każdej działalności i zdarzają się także w publikacjach naukowych, ale należy odróżnić błędy pojedyncze, a zwłaszcza przypadki malapropizmu, czyli omyłki słownej dotyczącej najczęściej paronimów (wyrazów o podobnym brzmieniu i ortografii, ale zupełnie innym znaczeniu), od uporczywego powtarzania błędu, co prowokuje pytania o ostateczną jakość książki z błędami. Już w spisie treści ocenianej pozycji pojawia się w tytule podrozdziału 3.2. określenie „model działania teologicznego” (s. 5). Malapropiczne pomylenie „teologii” z „teleologią” to omyłka językowa, ale wielokrotne użycie różnych wersji wyrazu „teologia” zamiast „teleologia”, zwłaszcza w tekście naukowym, to poważny błąd rzeczowy. Tak właśnie należy podejść do powtórzenia tego błędu już w samym podrozdziale na stronach 129-131, gdzie czytamy, m.in.: „Dzięki temu jest możliwy do ustalenia plan działania, który pozwoli na analizę określonych alternatyw. Zostają tu wyodrębnione przez Habermasa (1986) cel oraz plan działania. Pozwalają one określönemu działaniu nadać charakter teologiczny, bez którego byłoby ono abstrakcyjnym pojęciem” (s. 129). Uznając, że recenzja habilitacyjna nie jest miejscem na wyjaśnienie różnicy między teologią i teleologią, dodam jedynie, że liczyłem na to, że błąd ten został dostrzeżony i

w autoreferacie została zawarta odpowiednia errata. Tymczasem także w autoreferacie (na stronie 9) błąd również się pojawia.

Drugim dostrzeżonym błędem rzeczowym, pojawiającym się wprawdzie jednokrotnie, ale w kluczowym obszarze analiz teoretycznych i terminologicznych, jest niewłaściwe (pomyłone z innym dokumentem) rozwinięcie akronimu ICF. Na stronie 91, odnosząc się do „Międzynarodowej klasyfikacji funkcjonowania, niepełnosprawności i zdrowia”, czyli w wersji angielskiej, z którą związany jest akronim ICF – *International Classification of Functioning, Disability and Health*, Autorka podała nazwę innego dokumentu Światowej Organizacji Zdrowia, wydanej w roku 1980 „Międzynarodowej klasyfikacji uszkodzeń, niepełnosprawności i upośledzeń”. Akronim nazwy angielskiej tego dokumentu to ICIDH a jego pełna wersja, to właśnie ta, którą mylnie podano jako rozwinięcie ICF, czyli *International Classification of Impairments, Disabilities, and Handicaps*.

Trudno jest sformułować ocenę całej publikacji, uwzględniając, że błędy merytoryczne nie są spowodowane omyłkami językowymi, a więc czymś przypadkowym z definicji, ale brakiem ze strony Autorki odpowiedniej weryfikacji rzeczowej własnego tekstu. Nawet jeżeli jego reszta jest bez zarzutu, to takie wyraźne błędy zawsze przykuwają uwagę i rzutują na ocenę całości. Wskazałem zatem błędy rzeczowe przed właściwą oceną książki dr Koniecznej, by zastanowić się, czy w kardynalny sposób wpływają na jakość tej publikacji. Odpowiadając od razu na to pytanie, mogę stwierdzić, że w wymiarze ogólnym opiniowana rozprawa jest pozycją, która zarówno ze względu na znaczenie i oryginalność podjętej problematyki, jak i sposób sformułowania i zrealizowania projektu badawczego zasługuje na ocenę pozytywną. Znając szerszy kontekst kształtowania się zainteresowań naukowych Habilitantki, możemy dostrzec głębokie zakorzenienie podjętych obszarów tematycznych we wcześniejszych pracach autorki, do których nawiązuje zresztą dość często w treści rozprawy habilitacyjnej. Uważam, że wieloletnie studiowanie i badanie danego problemu naukowego w jego różnych kontekstach, przekłada się najczęściej na prawdziwie ekspercką wiedzę, ujawnianą w kolejnych publikacjach. Ulokowanie tematyczne książki dr Koniecznej odbieram zatem pozytywnie nie tylko z powodu oczywistego znaczenia naukowego i praktycznego kwestii związanych z procesem komunikowania się w diadzie dziecko z chorobą przewlekłą – osoba dorosła, ale również ze względu na konsekwentne rozwijanie przez Autorkę własnej, eksperckiej wiedzy we wskazanym obszarze. Dowodzą tego zwłaszcza dwa pierwsze rozdziały książki, w których przybliżone zostały kolejno kwestie związane z „interakcją komunikacyjną w rozmowie jako działaniem społecznym” oraz sytuacją dziecka z chorobą przewlekłą. W obu przypadkach dostrzec można umiejętne poruszanie się w interdyscyplinarnej materii, co ujawnia się w

dobrze uporządkowanej treści, łączącej niezbędne wyjaśnienia terminologiczne z przeglądem zróżnicowanej literatury przedmiotu oraz badań dotyczących poruszanych problemów. Biorąc pod uwagę, że są to jednocześnie treści, które można by z powodzeniem wykorzystywać dydaktycznie w ramach wielu przedmiotów na kierunku pedagogika specjalna, tym bardziej szkoda, że w pracy pojawiły się wskazane wcześniej błędy rzeczowe.

Dwa pierwsze rozdziały książki wprowadzają stopniowo potencjalnego odbiorcę tekstu w złożoną problematykę opracowania, z czym trzeba się już zmierzyć, zapoznając się z jego tytułem. O ile jednak w przypadku rozdziałów otwierających mamy do czynienia właściwie z mniej lub bardziej rozbudowanymi wyjaśnieniami terminologicznymi, o tyle rozdział trzeci, poświęcony „interakcji komunikacyjnej w świetle teorii działania komunikacyjnego Jürgena Habermasa” (s. 127), stanowi właściwe teoretyczne ugruntowanie projektu badawczego. Wracając do rozbudowanego tytułu opracowania, możemy dostrzec językowy efekt sposobu połączenia przedmiotu badania z teoretycznym tłem jego kluczowych kategorii. Chodzi przede wszystkim o ułożenie interakcji komunikacyjnej w ramach teorii działania komunikacyjnego Jürgena Habermasa oraz wykorzystanie kategorii zgody i porozumienia jako warunku i celu tejże interakcji w przypadku rozmowy dziecka z chorobą przewlekłą i osoby dorosłej. Doceniając trafność takiego wyboru oraz umiejętne wykorzystanie wskazanej teorii przy projektowaniu badania i interpretowaniu danych badawczych, pamiętać jednak należy, że obraz ten jest popsuty przez wielokrotne nazywanie działania teleologicznego działaniem teologicznym. Swoją drogą wskazany błąd jest również przykładem zaburzenia komunikacji w przypadku dialogu czytelniczego, którego nastawienie na porozumienie opiera się na założeniu (i zaufaniu), że autor wie, co pisze, a czytelnik nie jest wprowadzany w błąd.

Łącznikiem między wykorzystaną teorią a metodologią badań własnych Habilitantki jest „model interakcji komunikacyjnej w rozmowie dziecka z osobą dorosłą na tle działania komunikacyjnego Habermasa” (s. 143). Sygnalizowana już spójność przedmiotu badania z przyjętą ramą teoretyczną została w czytelny i przekonujący sposób oddana w formie graficznej, a trafność modelu bez trudu można zweryfikować, zapoznając się kolejno z założeniami metodologicznymi projektu badawczego, jego realizacją, uzyskanymi danymi, a zwłaszcza stworzonym przez Autorkę „modelem działania komunikacyjnego w rozmowie prowadzącej do porozumienia przez zapewnienie zgody w interakcji między dzieckiem z chorobą przewlekłą a osobą dorosłą” (s. 346). W przypadku tego aspektu pracy, czyli trafności doboru i poprawności zastosowania procedury badawczej w kontekście przedmiotu badania i przyjętej perspektywy teoretycznej, ocena wypada pozytywnie. Cele badania oraz problemy badawcze w pełni uzasadniają wybór metody analizy dyskursu, w przypadku której – jak

słusznie zauważyła Habilitantka – ważna jest nie tylko sama istota i procedura badania bardzo dobrze odpowiadająca językowo-społecznej materii przedmiotu badania, ale również jego kontekst, zapewniony w tym przypadku przez teorię działania komunikacyjnego Habermasa.

Uznając aksjomatyczność stwierdzenia, że „umiejętność komunikacji ma istotne znaczenie dla możliwości funkcjonowania dziecka w świecie społecznym” (Autoreferat, s. 14), nie można jednak zrezygnować z analizowania szczegółowych kontekstów interakcji komunikacyjnej jako procesu angażującego podmioty w niej uczestniczące w realizacji wspólnego celu, jakim jest porozumienia. Zebrany i zaprezentowany w książce dr Koniecznej materiał empiryczny ukazuje specyfikę aspektu interakcyjnego porozumiewania się dziecka z chorobą przewlekłą i osoby dorosłej, z odwołaniem do kontekstu miejsca zainicjowanej interakcji. Analiza dyskursu umożliwiła zarówno szczegółowe poznanie budowy interakcji komunikacyjnej w rozmowie zorientowanej na porozumienia, jak i kontekstowy opis jej uwarunkowań z wykorzystaniem kategorii zaczerpniętych z teorii działania komunikacyjnego. Analiza jest odpowiednio szczegółowa, poprawna merytorycznie i zakorzeniona w przyjętej perspektywie teoretycznej, co pozwala na stwierdzenie, że ostatecznie mamy do czynienia z projektem wartościowym w wymiarze poznawczym i praktycznym. Autorka dowiodła, że połączone kwestie interakcji komunikacyjnej i funkcjonowania dzieci w sytuacji choroby przewlekłej są jej dobrze znane i bliskie w sensie naukowym, a świadomość ich pedagogicznego znaczenia wynika z rzetelnego rozpoznania wskazanych obszarów a nie jedynie schematycznego powielania edukacyjno-rozwojowych aksjomatów.

Wkład głównego dzieła Habilitantki w rozwój dyscypliny oceniam pozytywnie, ponieważ – mimo wskazanych błędów – jest to praca w znaczący sposób poszerzająca wiedzę na temat uwarunkowań i kontekstów aktywności komunikacyjnej dziecka z chorobą przewlekłą wchodzącego w interakcję z osobą dorosłą. W tym zakresie Autorka wykazała się umiejętnością przeniesienia na grunt praktyczny ustaleń badawczych, co wzmacnia walory opracowania jako materiału użytecznego w wymiarze dydaktycznym i popularyzującym profesjonalną wiedzę w obszarze pedagogiki terapeutycznej (lecniczej).

Ocena pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Przedstawiony do oceny dorobek naukowo-badawczy dr Konieczna podzieliła na trzy obszary (Autoreferat s. 18):

- wielowymiarowe teoretyczno-empiryczne konteksty pedagogiki leczniczej,

- diagnoza i wsparcie edukacyjne zróżnicowanej grupy uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- komunikacja interpersonalna w kategoriach procesu rozwojowego, działania społecznego i specjalnych potrzeb.

Choć Habilitantka zadeklarowała, że „kolejność przedstawiania poszczególnych obszarów w autoreferacie nie świadczy o ich randze (w jej) działalności naukowej” (s. 19), to wykorzystany pomocniczo schemat może wprowadzać w błąd, sugerując wielkością i układem elementów graficznych relacje zależnościowe między wymienionym obszarami. Dodatkowo włączenie głównego osiągnięcia do trzeciego obszaru siłą rzeczy zmienia jego znaczenie w dorobku dr Koniecznej. Nie tylko z tego powodu, ale również, by zachować ciągłość z oceną książki, rozpoczynam ocenę pozostałego dorobku Habilitantki od obszaru trzeciego, do którego zaliczono „monografię, wskazaną jako główne osiągnięcie naukowe, 8 artykułów, 3 rozdziały w monografiach” (Autoreferat, s. 34). Nie znalazłem w otrzymanych materiałach artykułu: Konieczna, I., Cichocka-Segiet K. (2016c), nie jest on również dostępny na stronie czasopisma, a odnotować należy, że jest to jeden z najczęściej cytowanych (wg Google Scholar) tekstów spośród podanych w autoreferacie. Nie mogłem się zatem do niego odnieść, a jednocześnie chcę zwrócić uwagę, że jest to artykuł współautorski, co wymagałoby dostarczenia oświadczeń o procentowym wkładzie poszczególnych autorów/-ek. Takich oświadczeń nie ma w ogóle w dostarczonych materiałach, a tekstów współautorskich ma dr Konieczna w swoim dorobku niemało, stąd problem z ich oceną w kontekście nieokreślonego stopnia zaangażowania Habilitantki w ich powstanie.

Obszar dotyczący „komunikacji interpersonalnej w kategoriach procesu rozwojowego, działania społecznego i specjalnych potrzeb” tworzą zarówno teksty teoretyczno-badawcze, jak i wdrożeniowe, gdyż do takich zaliczyłbym opracowania wyraźnie powiązane z zastosowaniem praktycznym prezentowanych koncepcji. Mam tutaj na myśli artykuły będące efektem realizacji projektów dotyczących „modelu kompetencji komunikacyjnych osób z zespołem Aspergera”. Są to jednak teksty współautorskie z zaznaczeniem, że punktem wyjścia był model dotyczący osób z głębszą niepełnosprawnością intelektualną opracowany przez Barbarę Marcinkowską. Habilitantka nie wskazuje ani nie potwierdza odpowiednimi dokumentami, jaki dokładnie był jej wkład w realizację projektu i powstanie artykułów. Z kolei zaznaczyć należy, że artykuły samodzielne dr Koniecznej wpisują się tematycznie w główne osiągnięcie naukowe, gdyż dotyczą zarówno ogólnego ujęcia relacji komunikacyjnej między dzieckiem i osobą dorosłą, jak i bardziej sprecyzowanej analizy rozwoju kompetencji komunikacyjnych dziecka z chorobą przewlekłą w rozmowie z osobą dorosłą (Autoreferat, s. 34). Dostrzec zatem można,

co oceniam pozytywnie, źródła kompetencji Autorki, rozwijanych w wieloletnim procesie prowadzenia analiz teoretycznych i badań własnych w obszarze stanowiącym ostatecznie przedmiot badania w głównym osiągnięciu naukowym. Kolejne artykuły ujawniają rosnącą świadomość metodologiczną i teoretyczną Habilitantki, co wyraża się w przejściu od dość zmedyalizowanego, patologicznego ujęcia komunikowania się osób w spektrum autyzmu w artykule z roku 2015, ku bardziej inkluzyjnemu ujmowaniu zróżnicowania kompetencji komunikacyjnych wszystkich uczniów, co znalazło swój wyraz w późniejszych tekstach (współautorskich i indywidualnych). Część artykułów jest tematycznie powiązana z wystąpieniami na krajowych i zagranicznych konferencjach, co uwzględniając całościowe zaangażowanie Habilitantki w tę niezbędną część działalności naukowo-badawczej, oceniam pozytywnie. Schemat udziału w projekcie badawczym, prezentacji konferencyjnej wyników podjętych eksploracji i w końcu publikacji naukowej utrwalającej efekty pracy badawczej i poszerzającej zakres osób korzystających z tych efektów, budzi zaufanie i uznanie dla osób pracujących naukowo w ten sposób. Choć ocena tekstów współautorskich jest zawsze kłopotliwa w kontekście obiektywnej weryfikacji indywidualnego zaangażowania autorów/-ek, to zdecydowanie należy docenić umiejętność pracy zespołowej i naukową kooperację dr Koniecznej, obejmującą również projekty międzyuczelniane i międzynarodowe.

Do obszaru zatytułowanego „wielowymiarowe teoretyczno-empiryczne konteksty pedagogiki leczniczej” Habilitantka włączyła 1 monografię, 11 artykułów oraz 5 rozdziałów w monografii. Objętościowo jest to zatem pokaźny dorobek, choć w przypadku monografii i trzech artykułów dr Konieczna zaznaczyła, że są one pokłosiem badań wykonanych w ramach projektu, który jedynie częściowo został wykorzystany w doktoracie. W istocie teksty łączy rzeczywistość badana grupa a przedmiot badania, jego cele i problemy zmieniają się kolejnych publikacjach. Projekt doktorski nosił tytuł: *Subiektywna ocena jakości życia dzieci z chorobą reumatyczną*, co niemal dosłownie odzwierciedla także tytuł rozprawy doktorskiej. Pozostając zatem przy przebadanej grupie dzieci z chorobą reumatyczną, Habilitantka wydała monografię poświęconą budowaniu poczucia koherencji oraz artykuły dotyczące kolejno poczucia wsparcia, przystosowania społecznego (rozdział w pracy zbiorowej) oraz poczucia samodzielności i niezależności (rozdział w języku angielskim w pracy zbiorowej). Przy braku dostępu do pełnego tekstu rozprawy doktorskiej dr Koniecznej, częściowo skompensowanym możliwością zapoznania się z autoreferatem przygotowanym na obronę doktoratu, nie ustosunkowuję do kwestii, na ile zgłoszone przez Habilitantkę teksty są rzeczywistość niezależne od doktoratu. W artykule *Poczucie wsparcia u dzieci z chorobą reumatyczną* (2015a) Autorka sama zresztą sygnalizuje, że analizy empiryczne i teoretyczne pochodzą z

„materiałów zebranych w ramach realizowanych wcześniej badań” (s. 168). Wskazany artykuł cechuje ponadto tematyczna tożsamość z rozdziałem z pracy zbiorowej, zatytułowanym *Rola wsparcia społecznego w sytuacji doświadczania przez dziecko choroby przewlekłej* (2016b). O wykorzystaniu materiałów zebranych w ramach projektu doktorskiego Autorka informuje również w przypadku tekstów poświęconych przystosowaniu społecznemu dzieci z chorobą reumatyczną (2016c) oraz ich poczuciu samodzielności i niezależności (2017a). Stwierdzić można natomiast, że sytuacja indywidualna i społeczna dzieci z chorobą reumatyczną została przez Habilitantkę przebadana bardzo gruntownie i stanowi ważny punkt jej dorobku, z zastrzeżeniem, że trudno zweryfikować, czy jest to ostatecznie dorobek zgromadzony po uzyskaniu stopnia doktora.

Zgoła inaczej należy potraktować pozostałe teksty, które jednoznacznie świadczą o stałym progresie naukowo-badawczym dr Koniecznej i konsekwentnym rozwijaniu kompetencji w szeroko ujętym obszarze pedagogiki leczniczej. Podkreślić należy zachowanie równowagi między tekstami teoretyczno-przeglądowymi i badawczymi, przy zachowaniu w obu przypadkach precyzji w sformułowaniu zarówno pola analiz teoretycznych, jak i problemów badawczych. W efekcie powstał zestaw opracowań, który stanowi przekonującą ilustrację tytułowej dla wyznaczonego obszaru „wielowymiarowości teoretyczno-empirycznych kontekstów pedagogiki leczniczej”. Na odnotowanie zasługuje również fakt, że w tym przypadku mamy do czynienia niemal wyłącznie z pracami jednoautorskimi, co ułatwia zweryfikowanie indywidualnych kompetencji Habilitantki. Wyłaniająca się z artykułów dr Koniecznej przestrzeń analityczna jest rzeczywiście wielowymiarowa, gdyż obejmuje swoim zasięgiem zarówno różne grupy wiekowe osób z przewlekłymi schorzeniami (także zróżnicowanymi), jak i inne grupy osób współuczestniczących w procesie edukacyjno-rehabilitacyjnym, a więc rodziców, nauczycieli oraz studentów pedagogiki. Z mnogością badanych podmiotów współbrzmi bogactwo tematyczne, obejmujące za każdym razem osobną kwestię relacji osób w sytuacji przewlekłego chorowania z takimi zagadnieniami, jak osiągnięcie niezależności w okresie rozwojowym, autopercepcja, wsparcie społeczne, transgresja w wymiarze indywidualnych doświadczeń, zasoby osobiste i społeczne, funkcjonowanie placówek edukacyjnych i leczniczych, zmiany paradygmatyczne edukacji specjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem pedagogiki leczniczej. Pokażący udział projektów badawczych pozwala na stwierdzenie, że dr Konieczna nie tylko potrafi uporządkować i zweryfikować osiągnięcia teoretyczno-badawcze innych badaczy i badaczek, ale sama także skutecznie przyczynia się do wzbogacenia wiedzy w wybranym obszarze. Lokując się konsekwentnie w strategii badań jakościowych, Habilitantka wykazała się zrozumieniem rangi ludzkiego

doświadczenia w konstruowaniu wiedzy o człowieku funkcjonującym w złożonym układzie kontekstowym czynników osobistych i społecznych. Aktywny udział w kilkunastu krajowych i polskich konferencjach, z zachowaniem wskazanego już schematu upowszechniania własnych dokonań, potwierdza wkład dr Koniecznej w rozwój teorii i badań w obszarze pedagogiki leczniczej.

W ostatnim z obszarów naukowo-badawczych wyodrębnionych przez Habilitantkę, zatytułowanym „diagnoza i wsparcie edukacyjne zróżnicowanej grupy uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi” (Autoreferat, s. 28), ponownie ujawnia się problem braku możliwości zweryfikowania wkładu indywidualnego dr Koniecznej, ponieważ przedstawione do oceny teksty (6 artykułów i 2 rozdziały w monografiach) to wyłącznie opracowania współautorskie. Doceniając niewątpliwe zalety naukowej kooperacji, w tym międzynarodowej, trudno – wobec braku odpowiednich oświadczeń – zweryfikować rzeczywisty poziom zaangażowania Habilitantki w danym projekcie (niektóre informacje znalazły się w Autoreferacie). Ponadto, poza dwoma artykułami, mamy tutaj do czynienia z opracowaniami teoretycznymi, a zatem tym bardziej wskazane byłoby określenie udziału współautorek danego tekstu. Do wartości merytorycznej artykułów z tego obszaru nie zgłaszam żadnych zastrzeżeń, dostrzegając także walory praktyczne analiz teoretycznych i modeli skupiających się na uwarunkowaniach i zasadach procesów diagnostycznych oraz wsparcia edukacyjnego. Można by jedynie zwrócić uwagę, że zamiast rozbudowanego określenia „zróżnicowana grupa uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”, należałoby rozważyć użycie terminologii bardziej precyzyjnej i pozbawionej zmedykalizowanych kontekstów, jak „zróżnicowane potrzeby edukacyjne” lub „niezaspokojone potrzeby edukacyjne”. Habilitantka ma zresztą świadomość istotności kwestii terminologicznych, co potwierdza przede wszystkim tekst wydany w zagranicznym czasopiśmie (2023), na temat znaczenia oceny funkcjonalnej w procesie wspierania rozwoju uczniów z „indywidualnymi, zróżnicowanymi potrzebami”. Na tle pozostałych publikacji wyróżnia się najnowszy artykuł współautorski dr Koniecznej, wydany w bieżącym roku w *International Journal of Special Education* (2024). W tekście przedstawione zostały wyniki badań ilościowych, będących częścią większego projektu międzynarodowego, dotyczącego porównawczego zestawienia pandemicznych doświadczeń nauczycieli z Indonezji, Polski i Tajwanu. Zgodnie z deklaracją z Autoreferatu (s. 31), dr Konieczna była członkinią zespołu projektowego, reprezentującą Instytut Pedagogiki Specjalnej. Zakładam zatem również jej wymierny udział w badaniach zaprezentowanych w artykule, jeszcze raz sygnalizując zarówno zastrzeżenia i jak korzyści związane ze współautorstwem. Podkreślić jednak należy, że oceniany obszar (czego wspomniany artykuł

jest dobrym przykładem) i związane z nim publikacje odzwierciedlają spójność zaangażowania badawczego i koncepcyjnego Autorki z aktualnymi, a więc także zmieniającymi się problemami edukacji uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi. O ile aktywny udział w konferencjach mieszczących się tematycznie w wyznaczonym obszarze wypada dość skromnie (4 krajowe konferencje), o tyle działania praktyczne są mocno rozbudowane i nie stanowią incydentalnej aktywności, lecz stałe zaangażowanie w projekty i rozwiązania organizacyjno-metodyczne o dużym znaczeniu dla praktyki edukacyjnej.

Dorobek naukowo-badawczy dr Iwony Koniecznej jest bogaty i zróżnicowany, będąc zarazem odzwierciedleniem jasno sprecyzowanych zainteresowań Autorki i umiejętnego łączenia przeglądowych analiz teoretycznych z projektami empirycznymi. Pozytywnie oceniam też teksty współautorskie, świadczące o umiejętności pracy zespołowej, co jest stałym elementem aktywności naukowej Habilitantki. Dobrze wypadają też wskaźniki bibliometryczne, obejmujące zarówno punktację MNiSW (1620 pkt.), jak i przyrastające odczyty cytowań (według danych na 21.09.2024 z Google Scholar h-index = 6, a łączna liczba cytowań to 104).

Habilitantka wykazała się dużą aktywnością w zakresie uczestnictwa w pracach zespołów badawczych, choć zaznaczyć należy, że większość (sześć z dziewięciu) anonsowanych w Autoreferacie projektów była finansowana przez macierzystą uczelnię dr Koniecznej. Ważne jest natomiast to, iż można się zapoznać z efektami tychże projektów, gdyż zostały one w znaczącej części ujęte w przedstawionym do oceny dorobku publikacyjnym. Podobnie rzecz się ma z uczestnictwem Habilitantki w programach europejskich lub innych programach krajowych i międzynarodowych, ponieważ do wniosku habilitacyjnego dołączone zostały artykuły dokumentujące realizację wybranych przedsięwzięć. Podkreślano już, że zaangażowanie badawcze dr Koniecznej, obejmujące krajową i międzynarodową współpracę naukową, stanowi ważny składnik jej ogólnego dorobku. W tym kontekście należy również odnotować udokumentowaną „istotną aktywność naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni”, co dotyczy także udziału w stażach naukowych. Wszystkie zewnętrzne wobec pracy na macierzystej uczelni działania naukowe i staże są wyraźnie powiązane z dorobkiem publikacyjnym dr Koniecznej, co jest najlepszym miernikiem jakości danego przedsięwzięcia naukowego, które w przypadku stażu oznacza również świadomy rozwój własnych kompetencji dydaktycznych, naukowych i badawczych. **Ostatecznie można jednoznacznie stwierdzić, że wieloletnia, zróżnicowana aktywność Habilitantki we wskazanych obszarach naukowo-badawczych, poświadczona załączonym do oceny dorobkiem**

publikacyjnym, świadczy o uzyskaniu przez nią odpowiednich kompetencji w zakresie naukowej samodzielności.

Ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego i popularyzatorskiego

Analizując dorobek dydaktyczny dr Koniecznej, warto zwrócić uwagę na spójność obszarową i tematyczną realizowanych przez nią badań i publikowanych tekstów z treściami kształcenia prowadzonych przedmiotów akademickich. Powiązanie roli nauczyciela akademickiego i badaczki w danym zakresie, choć wydaje się oczywistością, to nie zawsze wiąże się z możliwością korzystania także z własnych, wieloaspektowych ustaleń badawczych. W publikacjach dr Koniecznej dostrzegam bardzo duży potencjał dydaktyczny, który sprzyja zapewne także jej własnej pracy dydaktycznej ze studentami. Podwójne znaczenie dydaktyczne mają opracowania metodyczne współtworzone przez Habilitantkę, które oprócz swej prymarnej funkcji jako materiał dydaktyczny dla uczniów i pomoc metodyczna dla nauczycieli, stanowią także materiał pogładowy dla studentów. Istotne miejsce w dorobku dydaktycznym dr Koniecznej zajmują seminaRIA dyplomowe. Poza promotorstwem prac dyplomowych Habilitantka wskazała też swój udział w roli promotorki pomocniczej w aż czterech przewodach doktorskich, w tym jednym już zakończonym obroną dysertacji.

Działalność dydaktyczna dr Koniecznej ma bardzo mocne ugruntowanie badawcze, ale nie mniej ważny jest w tym przypadku aspekt organizacyjny i popularyzatorski jej pracy akademickiej, czego świadectwem są udokumentowane formy współpracy z licznymi placówkami oświatowymi, ośrodkami szkoleniowymi dla nauczycieli czy poradniami psychologiczno-pedagogicznymi. Należy odnotować, że wspomniana działalność jest bardzo często związana z realizacją projektów badawczo-dydaktycznych finansowanych ze środków pozauczelnianych. Swoistym zwieńczeniem i ostatecznym potwierdzeniem jakości wspólnie ujmowanych wymiarów aktywności dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej dr Koniecznej jest objęcie przez nią w roku 2019 funkcji zastępcy dyrektora Instytutu Pedagogiki Specjalnej APS, z obowiązkami ukierunkowanymi na kontakty z interesariuszami w ramach współpracy uczelni z innymi podmiotami. Nie mam wątpliwości, że aktywność dydaktyczna, organizacyjna i popularyzatorska dr Koniecznej nie tylko zasługuje na pozytywną ocenę, ale stanowi też bardzo przekonujące dopełnienie jej ogólnego dorobku nauczyciela akademickiego, odpowiedzialnie i z zaangażowaniem realizującego zarówno zadania naukowo-badawcze, jak i dydaktyczno-organizacyjne.

Konkluzja

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, czyli art. 219 ust. Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.), niezbędne jest stwierdzenie spełnienia przez Habilitantkę dwóch warunków – „posiadania w dorobku osiągnięcia naukowego albo artystycznego, stanowiącego znaczny wkład w rozwój dyscypliny”, a także wykazania się „istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej”. **Opierając się na przeprowadzonej ocenie dorobku dr Iwony Koniecznej, stwierdzam jednoznacznie, że spełnia ona ustawowe kryteria związane z nadaniem stopnia doktora habilitowanego. W związku z tym wnoszę o nadanie dr Iwoni Koniecznej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.**

Dostrzeżone w głównym osiągnięciu naukowym błędy nie pozbawiły ostatecznie tej pozycji walorów oryginalności, poprawności metodologicznej i praktycznego znaczenie zaprezentowanego w niej projektu badawczego. Na pozytywną ocenę wniosku wpłynęły także pozostałe dokonania naukowo-badawcze, dobrze świadczące zarówno o indywidualnych kompetencjach badawczych Habilitantki, jak i umiejętności efektywnej współpracy naukowej w zespołach badawczych.

Marcin Włódy